

1990-1995 YILLARI ARASINDA SELÇUK ÜNİVERSİTESİ VETERİNER FAKÜLTESİ DOĞUM ve JİNEKOLOJİ KLİNİĞİ'NE GETİRİLEN HAYVANLARA TOPLU BAKIŞ

İbrahim Taşal¹

Mehmet Uçar²

Hüseyin Erdem²

Analysis of Domestic Animals Brought to Clinic of Obstetrics and Gynaecology Department, Faculty of Veterinary Medicine, University of Selçuk between 1990-1995

Summary: The numbers of animals brought to the clinic of Obstetrics and Gynaecology Department between 1990-1995 were totally 2623. Distributions of animals according to the species were cattle 89.10%, sheep 3.85%, cats 3.09%, dogs 1.75%, goats 1.44%, horses 0.69%, avian 0.08%. Pregnancy diagnosis (38.48%) was the most common case and the others were mastitis (15.59%), genital tract examination (11.39%), metritis (7.20%), teat defects (6.44%), retentio secundinarium (4.74%), ovarian cysts (3.73%), dystocia (2.68%) and ovariohysterectomie (2.57%), respectively. In conclusion, the analysis indicated that there was an increase in the number of animals brought to the clinic in every year. This increase was important for developing of Faculty of Veterinary Medicine and also education of the students.

Key Words: Reproductive problems, incidence

Özet: Selçuk Üniversitesi Veteriner Fakültesi Doğum ve Jinekoloji Kliniği'ne 1990-1995 yılları arasında toplam 2623 hayvan getirildi. Gelen hayvanların türlere göre dağılımı, sığır (inek+düve) %89.10, koyun %3.85, kedi %3.09, köpek %1.75, keçi %1.44, kısırak %0.69, kanatlı %0.08 olarak belirtildi. Hayvanların getiriliş sebeplerinden gebelik muayenesi (%38.48) ilk sırada yer alırken, bunu sırasıyla mastitis (%15.59), genital organ muayenesi (%11.39), metritis (%7.20), meme başı bozuklukları (%6.44), retensiyon sekundinarum (%4.74), ovaryum kistleri (%3.73), güç doğum (%2.68) ve ovariohisterektomi (%2.57) olguları izledi. Kliniğe gelen hayvan sayısında her geçen yıl bir önceki yıla göre artış olduğu gözlenirken, bu artışın Veteriner Fakülteleri'nin gelişmesi ve Veteriner Hekim adayı öğrencilerin yetişmesi bakımından yararlı olacağı kanısına varıldı.

Anahtar Kelimeler: Reprodüktif problemler, insidens

Giriş

Türkiye'de Veteriner Fakülteleri, hem eğitim gören Veteriner Hekim adaylarının en iyi şekilde yetişmelerine, hem de hayvancılığımızın gelişmesine yardımcı olmaktadır. Aynı zamanda o bölgedeki hayvancılığa muayene, teşhis, tedavi, hayvan sahiplerinin eğitimi ve bilimsel katkılarda bulunmak gibi amaçlarla hizmet vermektedir. Bu yüzden kliniklere getirilen hayvan sayısı ve türleri ile hastalıkların insidansı önem taşımaktadır.

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Konya Tarım İl

Müdürlüğü'nün 1993 yılı resmi kayıtlarına göre, Konya Merkez bölgesinde bulunan hayvan sayıları; inek 40.500, koyun 530.000, keçi 43.000, kedi-köpek 21.000, at 7000 civarında bildirilmektedir. Yine Konya Tarım İl Müdürlüğü verilerine göre, ülke genelinde hayvancılığın geliştirilmesi ve damızlık inek ihtiyacının karşılanması amacıyla 1987 ve 1996 yılları arasında 7.794 Holstein ve 341 adet İsviçre Esmeri ırkı olmak üzere toplam 8135 baş ithal ineğin Konya bölgesine girdiği ifade edilmektedir.

Hayvanlarda Şekillenen reprodüktif problemlerin insidansını ortaya koyan bir çok araştırma

Geliş Tarihi: 01.10.1997

1. Y.Y.Ü. Veteriner Fakültesi, Doğum ve Jinekoloji Anabilim Dalı, VAN.

2. S.Ü. Veteriner Fakültesi, Doğum ve Jinekoloji Anabilim Dalı, KONYA.

yapılmıştır (Alaçam, 1974; Borsberry ve Martin, 1980; Allenstein, 1981; Youngquist ve Bierschwal, 1985; Youngquist ve Brown, 1986; Bohme ve ark., 1988; Stevenson ve Call, 1988; Olds, 1990; Admed ve ark., 1992; Kalkan ve ark., 1995).

Kalkan ve ark. (1995) Fırat Üniversitesi Veteriner Fakültesi Doğum ve Jinekoloji Kliniği'ne getirilen hayvanların analizi üzerine yaptıkları çalışmada, hayvanların % 97' sinin sığırlardan oluştuğunu ve kliniğe gelen hayvan sayısının her geçen yıl azaldığını bildirmektedirler. Ayrıca hayvanların en fazla gebelik muayenesi (%48) amacıyla getirildiğini ve bunu sırasıyla diğer problemlerden metritis (%12.8), mastitis (%9.2), retensiyon sekondinarum (% 4.1) ve ovaryum kistlerinin (%3.8) izlediğini ifade etmektedirler.

Bu konu üzerine yapılan diğer bir çalışmada, Youngquist ve Bierschwal (1985) Orta Amerika bölgesinde süt ineklerinde yaygın karşılaşılan reproduktif problemlerden, kistik ovaryumlara %11.2-29.4, repeat breeder olgusuna %5.0-22.1, retensiyon sekondinaruma %2.5-13.7 oranlarında rastladıklarını bildirmektedirler. Yine Amerika bölgesinde çeşitli inek sürülerinde yapılan bir çalışmada Stevenson ve Call (1988), %5.8 güç doğum, %9.4 retensiyon sekondinarum, %12.3 ovaryum kistleri, %5.5 anovulasyon ve %21.3 metritis olguları ile karşılaştıklarını ifade etmektedirler.

Borsberry ve Martin (1980) ise İngiltere'de 5 değişik Holstein-Friesian sürüsünde yaptıkları çalışmada, %13.4 endometritis, %7.5 hipokalsemi, %6.7 ovaryum kistleri ve %1.3 oranında da retensiyon sekondinarum tespit ettiklerini bildirmektedirler.

Aynı amaçla yapılan diğer çalışmalarda Bohme ve ark. (1988) Almanya'da birden fazla doğum yapan 2842 baş inekte reproduktif problem olarak %2.5 güç doğum, %1.4 abortus, %3.3 retensiyon sekondinarum, %9.2 postpartum anöstrus, %1.9 inaktif ovaryum, %2.6 folliküler kist ve %3.7 repeat breeder olgularını gözlediklerini aktarmaktadırlar.

Alaçam (1974) 1963-1973 yılları arasında Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi Doğum ve Ji-

nekoloji Kliniği'ne getirilen hayvanlarda güç doğum nedenleri üzerine yaptığı bir çalışmada, güç doğumların %24.6'sının anaya ait, %75.4'ünün ise yavruya ait nedenlerden ileri geldiğini ifade etmektedir.

Sunulan çalışmada ise, Selçuk Üniversitesi Veteriner Fakültesi Doğum ve Jinekoloji Kliniği'ne 1990-1995 yılları arasında muayene için getirilen hayvanların türlerine, ırklarına, sayılarına ve hayvanlarda gözlenen hastalıkların insidensine göre dağılımlarının değerlendirilmesi ve ileride yapılacak çalışmalara ışık tutulması amaçlandı.

Materyal ve Metot

Araştırma materyalini Selçuk Üniversitesi Veteriner Fakültesi Doğum ve Jinekoloji Kliniği'ne 1990-1995 yılları arasında muayene için getirilen 2154 inek, 183 düve, 101 koyun, 38 keçi, 81 kedi, 46 köpek, 18 kısırak ve 2 kanatlı olmak üzere toplam 2623 hayvan oluşturdu (Tablo 1).

Kliniğe getirilen hayvanların yıllara, aylara, ırklara göre dağılımları ve getiriliş sebepleri, teşhis edilen reproduktif problemler tablo ve grafikler halinde sunuldu. Bazı önemli bulgular hakkında kısa açıklamalar yapılırken, reproduktif problemlerin tedavi ve sonuçları üzerinde durulmadı.

Bulgular

1990-1995 yılları arasındaki kayıtlar esas alınarak yapılan bu çalışmada, sığırlar (inek+düve) (%89.10) en çok muayene edilen hayvan türü olarak belirlenirken, bunu sırasıyla koyun (%3.85), kedi (%3.09), köpek (%1.75), keçi (%1.44), kısırak (%0.69) ve kanatlı (%0.08) türlerinin izlediği tespit edildi (Tablo 1).

İnek ve düvelerin ırkları incelendiğinde (Tablo 3), 6 yıl süresince kliniğe getirilen en yaygın ırkın Holstein (%65.43) olduğu, bunu sırasıyla İsviçre Esmeri (%20.62), melez (%8.64) ve yerli (%5.31) ırkların takip ettiği belirlendi. Ayrıca kliniğe getirilen hayvan sayısında her yıl bir önceki yıla oranla artış

olduğu (Tablo 1, Şekil 1) tespit edildi.

Hayvanların geliş sebeplerinin %38.48'ini gebelik muayenesinin oluşturduğu, bunu sırasıyla mastitis (%15.59), genital organ muayenesi (%11.39), metritis (%7.20), meme başı bozuklukları (%6.44), retensiyon sekondinarum (%4.74), ovaryum kistleri (%3.73), güç doğum (%2.68) ve ovariohisterektomi (%2.57) olgularının izlediği belirlendi (Tablo 4).

Hayvan sayıları aylara göre incelendiğinde, ilkbahar ve sonbahar aylarında kliniğe getirilen hayvan sayısının diğer aylara göre daha fazla olduğu tespit edildi (Tablo 2, Şekil 2).

Tartışma ve Sonuç

Ülkemizde evcil hayvanlarda oluşan reproduktif problemlerin insidensi ve dağılımı üzerinde yeterli araştırma ve bilgi bulunmamaktadır. Bu konuya kısmen katkı sağlamak amacıyla, 1990-1995 yılları arasında Selçuk Üniversitesi Veteriner Fakültesi Doğum ve Jinekoloji Kliniği'ne getirilen hayvanların 6 yıllık kayıtları incelenmiştir.

Hayvanların büyük bir bölümünü (%89.10) inek ve düvelerin oluşturduğu belirlenmiştir (Tablo 1). Konya Tarım İl Müdürlüğü 1993 yılı verilerine göre Merkez bölgede koyun ve keçi sayılarının fazla olmasına rağmen, bu hayvanların kliniğe gelişinin az olduğu tespit edilmiştir (Tablo 1). Koyun, keçi gibi hayvanların kliniğe geliş oranlarının az olmasının nedeni, bu gibi hayvanlarda reproduktif problemler ve meme hastalıkları oluştuğunda, yapılacak olan muayene ve tedavi giderlerinin ekonomik olmaması ve hayvan sahiplerinin bu gibi durumlarda kesimi tercih etmeleri olabilir. Ayrıca kliniğin şehir merkezinde olması kırsal kesimlerde sürü bazında yetiştirilen koyun ve keçi gibi hayvanların kliniğe geliş sayılarının az olmasını aynı oranlarda etkileyebilir.

Konya bölgesinde kedi ve köpeklerin evlerde bakım ve beslenmesi, diğer büyük kentlere göre az olduğu için, bu tür hayvanların kliniğe getirilen hayvanlar arasındaki oranı %4.84 olarak belirlenmiştir (Tablo 1). Genel olarak kliniğe getirilen

hayvan oranları ele alınırsa, Selçuk Üniversitesi Veteriner Fakültesi Doğum ve Jinekoloji Kliniği'nin ağırlıklı olarak inek ve düve türü hayvanlara hizmet verdiği düşünülebilir.

Konya Tarım İl Müdürlüğü kayıtlarına göre, 1987 ve 1996 yılları arasında 8135 baş ithal ineğin Konya bölgesine girdiği ve Holstein ırkının sayı olarak daha fazla ithal edildiği bildirilmektedir. Sunulan bu çalışmada, kliniğe getirilen inek ve düvelerin ırkları incelendiğinde Holstein ırkının (%65.43) en fazla olduğu ve bunu sırasıyla İsviçre Esmeri (%20.62), melez (%8.64) ve yerli (%5.31) ırkların takip ettiği tespit edilmiştir (Tablo 3). Bu oranlara göre, Konya bölgesi halkının damızlık özellikleri iyi ve süt verimi yüksek olan Holstein ırkı hayvanları tercih ettiği, yurt dışından ithal edilen bu hayvanların ülkemiz koşullarına belli bir dönem uyum sağlayamamasından dolayı reproduktif problemlerin ve meme hastalıklarının yoğun olarak şekillendiği düşünülmektedir.

Hayvanların kliniğe getirildikleri aylar incelendiğinde, ilkbahar ve sonbahar aylarında hayvan sayısında artış olduğu belirlenmiştir (Tablo 2, Şekil 2). Bu durumun, bazı hayvanların (inek, düve, koyun, keçi) doğumlarının bu dönemlerde yoğunlaşması (Kalkan ve ark., 1995), postpartum dönem öncesi ve sonrası Şekillenen reproduktif problemlerin bu aylarda artmasından dolayı kaynaklandığı kanısına varılmıştır. Kış ve yaz mevsimlerinde kliniğe getirilen hayvan sayısında oluşan azalma, kışın hava koşullarının kötü olmasına ve yaz aylarında ise kırsal kesime hasat için göç yapılmasına bağlı olabileceğini göstermektedir.

Yıllara göre kliniğe gelen hayvan dağılımı incelendiğinde (Tablo 1, Şekil 1), hayvan sayısında her yıl düzenli bir artışın olduğu tespit edilmiştir. Bu artışın kliniğe kazandırılan ultrason cihazının erken gebelik tanısında ve bazı olguların teşhisinde rahatlıkla kullanılmasından, diğer muayene, teşhis ve tedavilerin bilimsel yöntemlere dayandırılarak yapılmasından ve sonuç alınmasından kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Bununla birlikte Veteriner Doğum ve Jinekoloji alanında daha bilimsel ve olumlu çalışmalar yapılabilmesi için, kliniğin bu alanda kullanılan başka modern alet ve cihazlarla donatılmasının faydalı olacağı ve bu

sayede gelen hayvan sayısının daha da artacağı kanısına varılmıştır.

Sütçü ineklerde, reproduktif olgular ve meme hastalıklarına bağlı oluşan problemlerden dolayı hayvanların sürülerden çıkarılması söz konusu olmaktadır (Danuser ve Gaillard, 1990). Chang (1988) Taiwan'da yaptığı bir araştırmada, sütçü hayvanların % 11.31'inin meme hastalıklarına bağlı olgular nedeniyle, %24.98'inin ise reproduktif problemlerden dolayı sürülerden çıkarıldıklarını ve reproduktif problemlerden infertilitenin bu konuda ilk sırada yer aldığını bildirmektedir. Weigler ve ark. (1990)'da Amerika'nın California bölgesinde yaptıkları bir çalışmada, sütçü ineklerde meme hastalıklarının tedavi masraflarının ortalama olarak hayvan başına 49.85 \$, reproduktif problemlerin ise 38.03\$ olduğunu ifade etmektedirler.

Sunulan çalışmada, kliniğe getirilen hayvanlarda tespit edilen olgular arasında mastitis %15.59, meme başı bozuklukları ise %6.44 oranlarında belirlenmiştir (Tablo 4). Mastitis olgularının %80'inin Holstein, %11'inin İsviçre Esmeri, %9'unun ise diğer inek ırklarında şekillendiği tespit edilirken, hayvanlarda sublinik mastitislerin (%34) daha fazla olduğu ve bu olguyu sırasıyla kronik (%26), akut (%24) ve subakut (%16) mastitislerin izlediği tespit edilmiştir. Mastitis olgusunun Holstein ırkı hayvanlarda daha fazla oluşmasının nedeni, bu hayvanların yüksek süt veriminden ileri gelebileceği ve ayrıca hayvanların bulunduğu çevrenin hijyenik olmaması, bakım ve idarede meydana gelen eksiklikler, sağım öncesi ve sonrası gerekli temizlik kurallarına dikkat edilmemesi gibi faktörlerin etkili olabileceği düşünülmektedir. Bunun yanı sıra, sütçü işletmelerde ekonomik kayıp oluşturan mastitislerin insidensini azaltabilmek amacıyla, bu olguların belirli mastitis kontrol programları içerisinde ele alınması ve hayvan sahiplerine koruma ve kontrol için bilgilerin aktarılmasının gerekli olduğu kanısına varılmıştır.

Hayvanlarda ekonomik kayıplara neden olan sorunlardan bir tanesi de infertilitedir. İneklerde bu sorun daha fazla önem taşımaktadır. Sunulan çalışmada, kliniğe getirilen hayvanlarda infertilite ne-

deni olarak metritis %7.20, retensiyo sekundinarum %4.74, prolapsus uteri %0.72, ovaryum kistleri %3.73, vaginitis %0.71 oranlarında belirlenmiştir (Tablo 4). Elde edilen yüksek oranlar, konunun önemini bir kez daha vurgulamakta ve oluşan ekonomik kayıpların önüne geçilebilmesi için hayvan sahiplerinin bilinçlendirilmesi ve bu konu üzerine bilimsel çalışmaların artırılması gerekmektedir.

Fırat Üniversitesi Veteriner Fakültesi Doğum ve Jinekoloji Kliniği'ne getirilen hayvanlar üzerinde yapılan çalışmada (Kalkan ve ark., 1995), kliniğe getirilen hayvanların %97'sini sığırların oluşturduğu belirtilmektedir. Yapılan çalışmada ise, bu oranın %89.10 olduğu belirlenmiştir (Tablo1). Ayrıca getirilen hayvanlarda tespit edilen reproduktif problemler karşılaştırıldığında her iki klinikte sırasıyla retensiyo sekundinarum (%4.1, %4.74), ovaryum kistleri (%3.8, %3.73), prolapsus vagina (%1.0, %1.05) ve operasyon sezaryen (%0.7, %0.94) gibi olgular hemen hemen aynı oranlarda iken, gebelik muayenesi (%48, %38.48), mastitis (%9.2, %15.59), metritis (%12.8, %7.20), güç doğum (%1.1, %2.68), ovariohisterektomi (%0.1, %2.57) ve meme başı bozuklukları (%2.7, %6.44) gibi olgular da ise belirgin bir farkın bulunduğu tespit edilmiştir. İki kliniğe gelen sığır sayısındaki farkın, bölgeler arasında hayvancılıkla uğraşan kesime göre değişebileceği gibi, Elazığ Bölgesindeki halkın daha çok tarım ve büyükbaş hayvancılıkla geçim sağlamasından kaynaklanabileceği, reproduktif problemlerin ise bölgelerde var olan ve kliniklere getirilen hayvan türlerine göre farklı olabileceği düşünülmektedir.

Sonuç olarak, Selçuk Üniversitesi Veteriner Fakültesi Doğum ve Jinekoloji Kliniği'ne getirilen hayvanların büyük bir bölümünü inek ve düve (%89.10)'lerin oluşturduğu, hayvanların getiriliş sebeplerinden gebelik muayenesi (%38.48)'nin ilk sırada yer aldığı, bunu mastitis (%15.59) olgularının ve diğer reproduktif problemlerin izlediği belirlenmiştir. Ayrıca hayvan sayısında gözlenen yıllık artışın, bölge hayvancılığının gelişimi ile paralellik gösterdiği tespit edilirken, bu durumun gerek lisans, gerekse lisans üstü eğitim yönünden ve Veteriner Doğum ve Jinekoloji alanında bilimsel aktivitenin artırılabilmesi açısından önemli olduğu kanısına varılmıştır.

Tablo 1. Doğum ve Jinekoloji Kliniği'ne getirilen hayvanların ve sayılarının yıllara göre dağılımı.

Yıllar	Inek	Düve	Koyun	Keçi	Kedi	Köpek	Kısarak	Kanatlı	Toplam	%
1990	300	16	14	10	11	3	3	0	357	13.61
1991	279	28	16	6	18	4	2	0	353	13.46
1992	322	31	17	4	16	5	4	0	399	15.21
1993	367	31	23	4	17	11	4	2	459	17.50
1994	398	41	19	6	14	7	2	0	487	18.57
1995	488	36	12	8	5	16	3	0	568	21.65
Toplam	2154	183	101	38	81	46	18	2	2623	
%	82.12	6.98	3.85	1.44	3.09	1.75	0.69	0.08		100

Tablo 2. Doğum ve Jinekoloji Kliniği'ne getirilen hayvan sayılarının aylara göre dağılımı.

Yıllar	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Toplam	%
1990	15	25	37	30	37	37	17	34	25	32	30	38	357	13.61
1991	19	29	49	41	48	30	28	31	35	17	11	15	353	13.46
1992	21	17	31	31	39	33	52	31	34	38	44	28	399	15.21
1993	43	34	40	52	54	33	39	30	37	40	23	34	459	17.50
1994	36	46	41	41	27	35	23	47	54	68	33	36	487	18.57
1995	38	33	43	64	53	77	49	50	53	47	26	35	568	21.65
Toplam	172	184	241	259	258	245	208	223	238	242	167	186	2623	
%	6.56	7.01	9.19	9.87	9.84	9.34	7.93	8.50	9.07	9.23	6.37	7.09		100

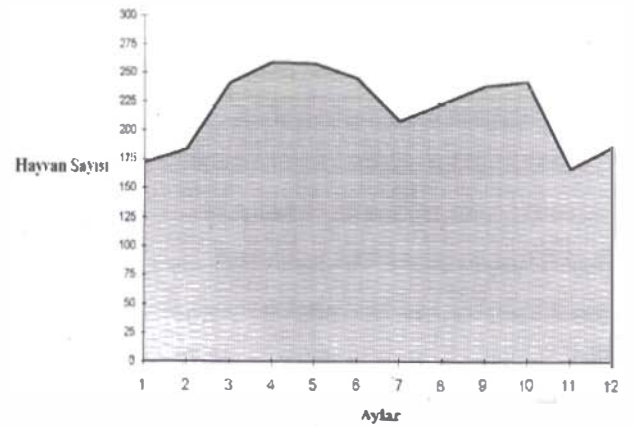
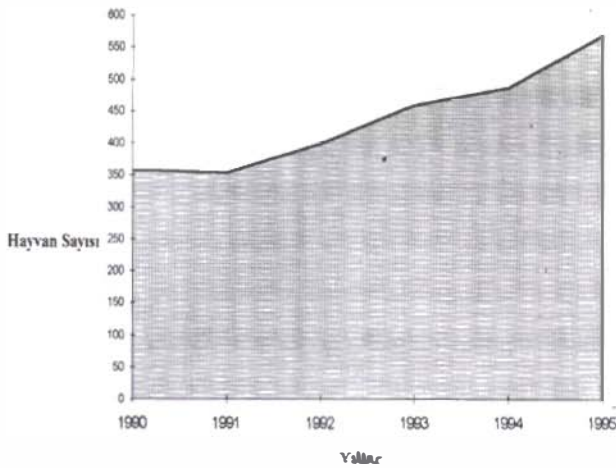
Tablo 3. Doğum ve Jinekoloji Kliniği'ne getirilen inek ve düvelerin ırklara göre dağılımı.

YILLAR	Inek	Düve	Inek+Düve	Toplam %	Holstein %	Esmer %	Melez %	Yerli %				
1990	300	16	316	13.52	160	50.63	72	22.78	49	15.51	35	11.08
1991	279	28	307	13.14	182	59.28	71	23.13	35	11.40	19	6.19
1992	322	31	353	15.10	226	64.02	80	22.66	31	8.79	16	4.53
1993	367	31	398	17.04	281	70.60	82	20.60	23	5.78	12	3.02
1994	398	41	439	18.78	319	72.67	93	21.18	19	4.33	8	1.82
1995	488	36	524	22.42	361	68.89	84	16.03	45	8.59	34	6.49
Toplam	2154	183	2337	100	1529		482		202		124	
%	92.17	7.83			65.43		20.62		8.64		5.31	

Tablo 4. Doğum ve Jinekoloji Kliniği'ne getirilen hayvanlarda tespit edilen olgular ve aylara göre dağılımı.

Olgular	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Toplam	%
Gebelik(+)	41	36	47	58	53	48	40	40	63	63	33	49	571	20.65
Gebelik(-)	31	26	48	52	46	46	30	33	50	60	35	36	493	17.83
Mastitis	24	13	32	44	39	42	51	57	42	29	37	21	431	15.59
Genital organ muayenesi	24	25	26	32	27	37	30	23	24	28	13	26	315	11.39
Metritis	7	10	25	24	15	14	15	19	17	16	19	18	199	7.20
Retensiyon sekondinarum	8	13	14	10	18	12	12	14	12	6	4	8	131	4.74
Prolapsus uteri	4	5	7	1	-	1	-	-	-	1	-	1	20	0.72
Prolapsus vagina	2	1	5	3	5	1	1	2	5	1	-	3	29	1.05
Güç doğum	4	23	18	7	7	6	3	-	1	2	2	1	74	2.68
Operasyon sezaryen	1	2	10	3	-	2	2	-	1	3	2	-	26	0.94
Ovaryum kistleri	9	9	8	6	7	9	10	10	8	12	9	6	103	3.73
Vaginitis	-	2	-	3	1	3	3	4	2	2	-	-	20	0.71
Meme ödemi	1	5	1	2	2	4	5	4	2	3	1	2	32	1.16
Abortus	1	-	1	-	1	-	1	1	-	-	2	1	8	0.29
Masere fôtus	1	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	1	4	0.14
Acaibat	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	0.04
Fötotomi	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	2	0.07
Torsio uteri	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	2	0.07
Ovariohisterektomi	7	6	4	7	9	2	7	5	4	9	7	4	71	2.57
Meme başı bozuklukları	9	11	13	9	24	31	12	17	18	16	10	8	178	6.44
Diğer	-	5	4	9	6	2	7	7	7	2	2	4	55	1.99
TOPLAM	174	192	267	270	260	261	229	236	257	254	176	189	2765*	
%	6.29	6.94	9.66	9.76	9.40	9.44	8.28	8.54	9.29	9.19	6.37	6.84		100

* Bazı hayvanlar birden fazla sebeple kliniğe geldiğinden dolayı toplam sayı hayvan sayısından fazla çıkmaktadır.

Şekil 1. Doğum ve Jinekoloji Kliniği'ne getirilen hayvan sayılarının yıllara göre dağılımı.

Şekil 2. Doğum ve Jinekoloji Kliniği'ne getirilen hayvan sayılarının aylara göre dağılımı.

Kaynaklar

- Alaçam, E. (1974). 1963-1973 yılları arasında kliniğimize getirilen güç doğumların sebepleri, uygulanan kurtarma yöntemleri ve alınan sonuçlar. A. Ü. Vet. Fak. Derg., 21, 3-4, 243-248.
- Allenstein, L.C. (1981). Reproductive problems in the management of dairy cattle. Can. Vet. J., 22, 184-188.
- Admed, K., Deka, K.C. and Borgohain, B.N. (1992). Reproductive disorders in cattle in Assam. J. The Assam Vet. Council., 2, 72-73.
- Bohme, W., Polenez, I., Eulenberger, X. and Richter, A. (1988). Analysis of factors adversely affecting fertility at a dairy cattle breeding station. Tierzucht., 42,1, 26-29.
- Borsberry, S. and Martin, S.W. (1980). Interrelationships between production and reproductive diseases in Holstein cows: Age and seasonal patterns. J. Dairy Sci., 63, 11, 1918-1924.
- Chang, C.L. (1988). Removal reasons and herd life of cows from Holstein-Friesian dairy herds in Taiwan. J of Taiwan Livestock Research, 21,1, 11-21.
- Danuser, J., Gaillard, C. (1990). Diseases and reasons for culling in Swiss dairy breeds. 2. Culling and relations between diseases and milk production. Schweizer Archiv für Tierheilkunde, 132, 6, 301-310.
- Kalkan, C., Öcal, H., Devenci, H., Apaydın, A.M. Çetin, H. ve Kaygusuzoğlu, E. (1995). Fırat Üniversitesi Veteriner Fakültesi Doğum ve Jinekoloji Kliniği'ne getirilen hayvanların analizi üzerine bir çalışma. Türk Vet. Hek. Derg. 7, 1,61-65.
- Olds, D. (1990). Wiewpoints on dairy herd fertility. JAVMA, 196, 5, 726-727.
- Stevenson, J.S. and Call, E.P. (1988). Reproductive diseases in the periparturient dairy cows. J. Dairy Sci., 71, 9, 2572-2583.
- Weigler, B.J., Hird, D.W., Sischo, W.M., Holmes, J.C., Danaye Elmi, C., Palmer, C.W., Utterback, W.W. (1990). Veterinary and non-veterinary costs of disease in 29 California dairies participating in the National Animal Health Monitoring System from 1988 to 1989. JAVMA, 196, 12, 1945-1949.
- Youngquist, R.S. and Bierschwal, C.J. (1985). Clinical management of reproductive problems in dairy cows. J. Dairy Sci., 68, 10, 2817-2826.
- Youngquist, R.S. and Brown, W.F. (1986). Management of infertility in the cow. JAVMA, 189, 4, 411-414.